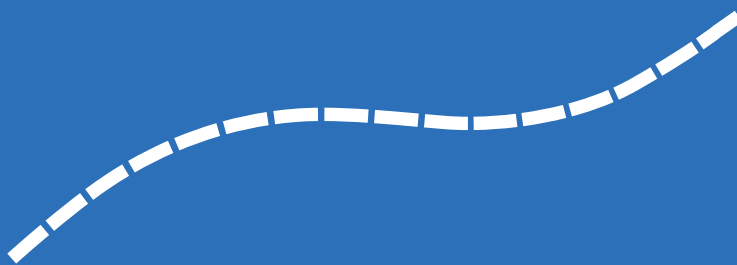


# INIMKAUBANDUSE LIIGID JA PÕHJUSED



# SISUKORD

## TUNNIKAVA

Lisa 1

Lisa 2



**Kaasrahastatud  
Euroopa Liit**



SISEMINISTEERIUM

Materjal on loodud Euroopa Liidu ja Siseministeeriumi kaasrahastatud Sisejulgeolekufondi (ISF) projekti „Koostöövõime arendamine inimkaubanduse ohvrite tuvastamiseks ja abistamiseks Eestis“ raames.

# INIMKAUBANDUSE LIIGID JA PÕHJUSED

Kersti Kivirüüt

<b>Vanuseaste</b>	III kooliaste ja gümnaasium
<b>Ainelõiming</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>- ühiskonnaõpetus, gümnaasium (I kursus „Ühiskonna areng ja demokraatia“)</li><li>- ühiskonnaõpetus, III kooliaste</li></ul>
<b>Õpitulemused</b>	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"><li>- nimetab inimkaubanduse põhjuseid ja liike;</li><li>- kirjeldab inimkaubandusele viitavaid tunnuseid;</li><li>- selgitab, kuhu on võimalik abi saamiseks pöörduda, kui inimkaubanduse olukorraga kokku puututakse.</li></ul>
<b>Kestliku arengu eesmärgid</b>	<p><b>4. eesmärk:</b> tagada kõikidele kaasav ja kvaliteetne haridus ning elukestva õppe võimalused</p> <p><b>10. eesmärk:</b> vähendada ebavõrdsust riikide sees ja riikide vahel</p>
<b>Tunni pikkus</b>	75 min
<b>Meetodid</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>- Grupitöö</li><li>- Juhtumianalüüs</li><li>- Arutelu</li></ul>
<b>Õppevahendid tunni läbiviimiseks</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>- Inimkaubanduse juhtumikirjeldused</li><li>- Inimkaubanduse tingimusi tutvustav skeem ja kontrollnimekiri</li><li>- Väljavõtted rändekooli inimkaubandusteemalisest materjalist</li><li>- Kirjutusvahendid</li><li>- Ekraan inimkaubandusteemaliste videote vaatamiseks</li></ul> <p>Juhendmaterjal, video ja animatsioonid: <a href="https://maailmakool.ee/inimkaubandus">https://maailmakool.ee/inimkaubandus</a></p>

**Sissejuhatus  
(10 min)**

- Küsige õpilastelt, mis neile seondub sõnaga „inimkaubandus“ (5 min).
- Selgitage Mondo rändekooli inimkaubandusteemalise [juhendmaterjali](#) ja video abil lühidalt, mis on inimkaubandus, selle liigid ja põhjused (videos minutid 00:00–02:25) (5 min).

**Sisutegevus  
(30 min)****Juhtumianalüüs (15 min)**

- Jagage õpilased 3–4-liikmelisteks gruppideks ning andke igale grupile 1 inimkaubanduse juhtumikirjeldus ([lisa 1](#)). Kokku on 3 situatsioonikirjeldust (seksuaalne eksploateerimine, tööalane eksploateerimine ja kuritegevusele sundimine). Mitu gruppi võib saada sama situatsiooni kirjelduse.
- Õpilased loevad kirjeldusi ning arutlevad omavahel vastates järgnevale küsimustele (10 min):
  - Mis mõtteid ja tundeid see lugu sinus tekitab?
  - Kuidas loo peategelane ennast tunneb?
  - Mis tegi peategelase haavatavaks?
  - Kuidas oleks lugu sinu arvates võinud positiivsemalt lõppeda? Kelle abi või tuge ja millisel hetkel oleks tal vaja olnud, et kõige hullemaid tagajärgi vältida?
- Alternatiiv: lühema tunni puhul paluge gruppidel vaadata ning analüüsida üht inimkaubandusteemalist [animatsiooni](#).
- Jagage õpilastele inimkaubanduse tunnustele viitavad joonised ning tabel kontrollnimekirjaga ([lisa 2](#)). Paluge õpilastel arutada ja täita tabel ning märkida, mis oli loos inimkaubandusele viitav tegevus (mis), eesmärk (milleks) ja sunnimeetod (kuidas) (10 min).
- Paluge kolmel grupil tutvustada oma lugu ja öelda, millised inimkaubanduse tunnused selles loos esinesid. Võimaldage ka teistel gruppidel sama lugu kommenteerida (15 min).
- Küsige õpilastelt, kas nad on varem selliseid lugusid kuulnud ning mida teha, et mitte ise inimkaubanduse ohvriks langeda.

**Kokkuvõte  
(5 min)**

- Küsige, kas õpilased teavad, kuhu pöörduda, et inimkaubanduse juhtumist teada anda või ise abi otsida. Näidake ekraanil juhendmaterjalist tabelit „Kuhu abivajaja suunata“ või selgitavast videost löiku ohvrite abistamisest (minutid 11:10–13:00).
- Paluge õpilastel tunni lõpetuseks kirjutada märkmepaberile üks oluline teadmine, mille nad inimkaubanduse kohta sellest tunnist kaasa võtavad.

**Järeltegevuste ideid  
juhendmaterjaliga**

Tegevused juhul, kui käsitlete teemat pikema koolitunni (nt 75 või 90 min) ajal.

- Andke õpilastele väljavõtte juhendmaterjalist: „Milline on inimkaubandust takistav seadusandlus?“. Paluge õpilastel arutada, milliseid Palermo protokoll põhimõtteid analüüsitud lugude puhul eirati.
- Andke õpilastele lugeda juhendmaterjali alapeatükki „Inimkaubanduse ohvrid“ ja paluge neil vastata küsimustele:
  - Milliseid tagajärgi võib sinu arvates läbi elada loo peategelane? Mille põhjal sa seda arvad?
  - Mõttele kolme loetud loo peale. Millist abi loo peategelased sinu arvates vajasid?
  - Mille järgi sa otsustad, et nad vajasid just sellist abi?
- Paluge õpilastel vaadata kolme inimkaubandusteemalist animatsiooni ning leida sarnasusi ja erinevusi tunnis käsitletud juhtumikirjeldustega.
- Vaadake tunnis või paluge õpilastel kodus vaadata inimkaubandust käsitlevaid dokumentaalfilme ning tuua välja filmis esinevate inimkaubanduse juhtumite tunnuseid.
  - [„Põgenemine“](#)
  - [„Lõksus“](#)
  - [„Nähtamatud käed“](#)
  - [„Tume šokolaad“](#)
  - [„Kibe šokolaad“](#)

## Lisa 1 Juhtumikirjeldused

### Maria lugu

Maria on 21aastane naine. Ta on üksikema. Tema lapse isa suri õnnetusjuhtumi tagajärjel enne lapse sündi. Maria on pärit Kasahstanist Karagandõ linnast. Tema kodulinn on väike ja vaene ning seal on palju töötuid. Enamik kohalikest otsib tööd suurematest linnadest. Maria püüab oma perekonda hooajatöid tehes toetada, kuid ta teenib väga vähe.

Maria peab elama koos põdurate vanematega, kellel on väga väike riigipension. Perekonnal jääb tihti puudu isegi söögi- ja ravimite vajalike ravimite ostmisest.

Maria unistab siiski helgemast tulevikust ning sellest, et tal on kunagi parem töö ja maja ning ta tunneb ennast turvaliselt. Tema soovib kõike seda, mida üks 21aastane noor naine tavaliselt tahab.

Ühel päeval saabub Maria kodulinna nägus noormees Peter, kes otsib noori neidusid Kreeka ööklubisse tantsijateks. Peter näitab Mariale pilte uhkest klubist ja pakub talle võimalust seal töötada. Mees lisab, et Maria teeniks kuus 2000–3000 eurot.

Maria küsib oma sõbrannalt Analt nõu, mida teha. Ana arvates oleks see Mariale hea võimalus oma laps ja vanemad rahaliselt kindlustada. Ka Maria isa on töö suhtes optimistlik ja soovib tütrele tööpakkumise vastu võtta.

Maria on lähedaste toetuse üle õnnelik ning unistab ilusast elust koos lapsega uues kodus.

Maria ületab koos Peteriga illegaalselt Kreeka piiri. „Turvalisuse eesmärgil“ võtab Peter Maria passi enda kätte. Öösel ta vägistab Maria. 24 tundi hiljem müüb Peter Maria 10 000 euro eest Ivanile, kes viib naise väikesesse korterisse. Maria ei tea, mis linnas ta asub, ning peab viibima suletud uste taga ilma toidu, telefoni, televiisori ja raadiota. Hirmunud naine mõistab, et Ivan sunnib teda oma keha müüma.

Maria aeg möödub kliente teenindades. Päeval koristab ta baari, kus pidi algse kokkuleppe kohaselt tantsima. Ivan teatab, et Maria võlgneb talle sõidu- ja elamiskulude eest palju raha ning peab selle kõik tagasi maksma. Kui Maria ükskord kogu võla tasub, võib ta lahkuda.

Maria aga ei usu, et ta vabastatakse. Ühel hommikul, kui kõik veel magavad, üritab ta põgeneda. Ivan saab aga Maria kätte ja peksab ta julmalt läbi. Põgenemine tundub naisele nüüd võimatu.

Antoni on 30aastane mees, kes käib regulaarselt Ivani baaris. Kui Antoni on Mariaga, siis ta märkab, et tüdruk ei naudi oma tegevust. Antoni mõtleb, et võiks Mariaga rääkida ja teda kuidagi aidata, kuid mees pelgab sekeldusi Ivaniga. Et pahandusi vältida, loobub Antoni lõpuks Maria aitamisest.

Ühel hommikul Maria kannatus katkeb ja ta hüppab läbi kolmanda korruse akna tänavale. Õnneks jääb ta ellu, kuid vigastab rängalt jalgu.

Mööduv kiirabi märkab juhtunut ja toimetab naise haiglasse.

Pärast vaevarikast kahekuulist haiglaravi peab Maria ilmuma Kreeka kohutusse, kuna viibib riigis illegaalselt. Teda nähakse kui kriminaali ning tema juttu kaubitsejast ja kupeldajast eiratakse. Kohtunik otsustab Maria tagasi kodumaale saata.

Peaaegu kõik Maria väikeses kodulinnas teavad, millega ta Kreekas tegeles.

Maria parim sõbranna Ana, kes soovitas Marial Kreekasse tööle minna, ei taha temaga enam suhelda.

Maria isa annab mõista, et nende kodu uks on nüüdseks Mariale suletud. Isa lisab, et jätab Maria lapse enda juurde, kuna Maria on tõestanud, et ei suuda olla hea ja eeskujulik lapsevanem.

Maria on sunnitud kodulinnast lahkuma, kuna tal ei ole enam võimalik seal edasi elada. Rahatu Maria hääletab, et sõita suurlinna. Ta loodab leida tööd ja veidigi rahu kohas, kus keegi ei tea, kes ta on ning mida ta on minevikus teinud.

- Mis mõtteid ja tundeid see lugu sinus tekitas? Kirjelda.
- Kuidas Maria ennast tunneb?
- Mis roll oli tema vanematel?
- Mis tegi Maria haavatavaks?
- Kuidas oleks Maria lugu võinud sinu arvates positiivsemalt lõppeda? Kelle abi või tuge ja millisel hetkel oleks tal vaja olnud, et kõige hullemaid tagajärgi vältida?

## Alexi lugu

37aastane Alex elab Moldova pealinnas Chişinăus. Tal on abikaasa ning 10- ja 12aastane laps. Pere üürib korterit. Mõlemad vanemad käivad küll tööl, kuid majanduslik olukord on üsna kehv. Paljud sõbrad on suundunud Euroopasse tööle, et oma peresid üleval pidada. Alex leiab kuulutuse, kus pakutakse ehitustööd Eestis ja vägagi head palka. See summa on kolm korda suurem kui kodumaal teenitu.

Kuulutuses seisab, et tööandja katab transpordi- ja eluasemekulud ning tööle saab hakata kohe. Alex vahetab tööandjaga Whatsappi teel mõned sõnumid, kõik tundub viisakas ja korras olevat ning tööandja saadab ka kiirelt lennupileti Eestisse.

Eestis ootab Alexit tema kaasmaalane, kes viib mehe korterisse, kus on ka teised objektile tulnud töötajad. Hommikul kell 7.30 peavad kõik juba objektile olema. Dokumendid lubab tööandja korda ajada.

Alex hakkabki tööle, kuna tahab Eestis viibitavat aega täielikult ära kasutada ja teenida võimalikult palju raha. Nii töötab ta 10–12 tundi päevas kuuel päeval nädalas. Esimesel palgapäeval saab ta poole lubatud töötasust. Tööandja ütleb, et elamiskulu läheb ka maha. Alex küll teab, et summa on lubatust väiksem, aga jääb uskuma, et tööandja maksab ülejäänud osa palgast hiljem.

Nii möödub 2–3 kuud ning töötasu makstakse osaliselt eri kuupäevadel arvelduskontole ja mõni osa kätte. Alex hakkab üha rohkem küsima, miks nii. Tööandja hakkab Alexi kõnesid ja sõnumeid vältima ning lõpuks ei vasta enam üldse.

Alex saab üha vihasemaks. Kui ta tööandjat viimaks objektile näeb, tekib neil sõnavahetus ja tööandja ütleb, et kui Alex pole rahul, siis mingu minema. Alex aga ei saa ära minna, sest osa töötasu on ju saamata. Ühel õhtul tuleb tööandjalt sõnum, et hommikul kella 9-ks olgu korter vabastatud. Alex on šokis – tal pole ei raha ega kohta, kuhu minna.

Alex leiab nõuandeliini numbri, helistab ja räägib oma loo. Selgub, et mehel pole töölepingut, ta ei tea, kas tal on üldse töötamiseks luba, puudub ka korteri üürileping. Alex kardab, et jääb töötasust ilma, sest tööandja oli talle ühes vestluses vihjanud, et ta võib Alexi minema saata ning viimane peaks tänulik olema, et siin riigis ja ettevõttes üldse töötada saab, sest mujale teda oskuste puudumise tõttu tööle enam ei võeta.

- Mis mõtteid ja tundeid see lugu sinus tekitas? Kirjelda.
- Kuidas Alex ennast tunneb?
- Mis tegi Alexi haavatavaks?
- Kuidas oleks Alexi lugu sinu arvates võinud positiivsemalt lõppeda? Kelle abi või tuge ja millisel hetkel oleks tal vaja olnud, et kõige hullemaid tagajärgi vältida?



## Kerli lugu

Kerlil on kodus keeruline olukord. Suhted ema ja isaga on halvad. Mõlemad teevad palju tööd, sest laenukoormus ja kulud on suured ning elu on seetõttu pingeliseks muutunud. Ka koolis ei ole kerge, sest gümnaasiumis õppimine ja heade tulemuste saavutamine nõuab suurt pingutust. Kerli on väsinud ning otsib lohutust üha enam nende hulgas, kellega saab lihtsalt olla ja ringi hulkuda.

Üks uus tuttav neiu pakub Kerlile lisateenimise võimalust – müüa veidi kanepit. Niikuinii paljud tarvitavad ja müüdavad, kogused pole üldse suured, nii et isegi kui vahele jääb, siis alaealistele politsei suurt midagi ei tee. Neiu pakub Kerlile seda töötähtaegaks, et viimane saaks lihtsalt endale taskuraha teenida ja vanematest sõltumatu olla.

Kerli pikalt ei mõtle, sest ka mõned ta enda sõbrad veidi tarvitavad ja ta tahaks endale osta uusi asju. Äri läheb hästi ja Kerli ei pea selleks palju pingutama. Raha saab ta päris korralikult.

Kui Kerli isa haigestub, siis tüdruk mõistab, kui tähtis on talle tegelikult perekond, ja ta kardab oma isa kaotada. Kerli soovib kanepi müümise lõpetada ning keskenduda jälle rohkem õpingutele ja heale läbisaamisele oma perekonnaga. Kerli tuttav aga ütleb, et kohe ta lõpetada ei saa, vaid peab veel müüma. Kerli aga ei taha. Seepeale ähvardab tuttav, et Kerli pere ja õpetajad saavad tema tegevusest teada. Koolist visatakse ta siis ilmselt kohe välja. Kerli on ehmunud ja hakkab tuttava kõnesid vältima. Lõpuks saadab tuttav tundmatult numbrilt sõnumi, et Kerli kuulub suuremasse narkoketti, kust keegi niisama ei lahku, sest võib teada liiga palju infot. Kerli on suures ärevuses ja hirmul. Tal on tunne, et on oma vanemaid alt vedanud ja oma õpingud ohtu seadnud.

Kui Kerli ühel päeval koolist tuleb, kõnetab teda koduteel üks meesrahvas. Alguses küsib võõras kella, kuid pärast kutsub tüdrukut nimepidi, andes mõista, et teab, kes Kerli on ja kus ta elab. Mees ütleb, et Kerli pääseb olukorrast, kui müüb veel ühe kuu ja värbab uue narkodiileri.

Järgmisel päeval jääb Kerli politseile vahele ja ta toimetatakse jaoskonda. Politseinik küsib, kust Kerli kanepit sai ning kas ta teab, millised karistused võivad kanepi omamise ja müümise eest tulla.

Kerli on vait.

- Mis mõtteid ja tundeid see lugu sinus tekitas? Kirjelda.
- Kuidas Kerli ennast tunneb?
- Mis tegi Kerli haavatavaks?
- Kuidas oleks Kerli lugu sinu arvates võinud positiivsemalt lõppeda? Kelle abi või tuge ja millisel hetkel oleks tal vaja olnud, et kõige hullemaid tagajärgi vältida?

**Lisa 2****Inimkaubanduse tunnused**

Mis?	Kuidas?	Milleks?
värbamine	võetakse vabadus	sundida inimest abiellumat
vedu või üleandmine	vägivallatsetakse	sundida inimest töötama tavapäratutel tingimustel
saatmine	kasutatakse pettust	sundida inimest tegelema prostitutsiooniga
vastuvõtmine	ähvardatakse kahju tekitamisega	sundida inimest kerjama
varjamine	kasutatakse ära teisest inimesest sõltuvust	sundida inimest toime panema kuritegu
majutamine	kasutatakse ära abitut seisundit	sundida inimest täitma muud vastumeelset kohustust
muul viisil inimese sunnitud tegevusele kaasaaitamine	kasutatakse ära haavatavat seisundit	hoida inimest kaubitsejast sõltuvas olukorras